

Chefsjustitieombudsmannen
Mats Melin**En åklagares ansvar för att en målsägande har informerats under en förundersökning om möjligheterna att begära skadestånd**

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål bl.a. mot en åklagare vid Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Luleå, för att denne inte informerat honom om möjligheterna att yrka skadestånd i ett brottmål rörande obehörigt avvikande från trafikolycksplats.

Utredning

Handlingar i Luleå tingsrätts mål B 1637-06 samt åklagarkammarens ärende C9-1580-06 infordrades. Vidare inhämtades muntliga upplysningar från kammaråklagaren BB som uppgav i huvudsak följande. Under förundersökningen, som var polisledd, hölls ett förhör med AA. Vid detta talade polisen med honom om ersättning. Hon väckte åtal i ärendet och bedömde att AA skulle upptas som målsägande. Eftersom ersättningsfrågan berörts vid förhöret skickade hon honom en standardiserad underrättelse om sitt beslut av vilken framgick att hon väckt åtal och att frågor om beslutet kunde ställas till åklagaren.

Ärendet remitterades till Åklagarmyndigheten som anmodades att lämna upplysningar och yttrande om vilka överväganden åklagaren gjorde i frågan om underrättelseskyldighet till målsäganden i ärendet.

Åklagarmyndigheten (genom vice överåklagaren CC) inkom med ett remissvar till vilket var fogat yttranden från chefsåklagaren DD och BB.

BB uppgav, utöver vad hon tidigare sagt, att AA av polis hade tillfrågats om han hade några skadeståndskrav. Hon gjorde då bedömningen att han var medveten om sin rätt till ersättning och att det var tillräckligt att hon underrättade honom om att åtal hade väckts. Underrättelsen skickades till hans folkbokföringsadress samma dag som hon beslutade att väcka åtal.

DD konstaterade att ingen kritik kunde riktas mot BB:s handläggning.

CC anförde följande.

Bakgrund

Med anledning av att en person hade framfört sin personbil på cykel/gångväg och därvid påkörts av fotgängare upprättade polisen den 7 april 2006 en trafikmålsrapport. I rapporten angavs att den misstänkte erkänner och är beredd att mottaga strafföreläggande. I rapporten antecknades att den person som påkördes, AA, uppgav smärta i vänster lår.

Den 7 april 2006 höll polisen förhör med nämnde AA. AA hörs i egenskap av målsägande. I förhöret uppgav AA att han blev påkörd av personbilen och att föraren lämnade platsen utan att stanna. AA uppgav att han kände smärta i vänster lår. I slutet av förhöret antecknas följande: AA hade inte vid anmälningstillfället någon uppfattning om ersättningsyrkande.

Den 7 april 2006 höll polisen förhör med två vittnen. Den 22 april 2006 hölls förhör med föraren av personbilen. Föraren hörs som misstänkt för bl.a. smitning, vilket han förnekade.

I förundersökningsprotokollet, daterat den 19 maj 2006, antecknas att den misstänkte tagit del av utredningen och att han inte har någon erinran. I fält nr 12, skadeståndsyrkanden, finns rutor för Ja, se sid/bil/nr, Nej samt Talan önskas förd av åklagaren. Ingen av rutorna är ifyllda. Efter att förundersökningsprotokollet inkommit till åklagarkammaren väckte åklagaren den 28 juni 2006 åtal mot föraren av personbilen för smitning och förseelse mot trafikförordningen. I stämningsansökan angavs att målsäganden AA var underrättad om åtalet. I nämnda underrättelse från åklagaren anges att åtal har väckts och att frågor om beslutet kan ställas till åklagaren. Underrättelsen är daterad den 28 juni 2006. I underrättelsen nämns inget som explicit berör frågan om enskilt anspråk.

Den 10 oktober 2006 hölls huvudförhandling i tingsrätten. Målsäganden AA hördes via videolänk. AA framställde inget skadeståndsyrkande. Domen har vunnit laga kraft.

Rättslig reglering

I 22 kap. 2 § rättegångsbalken stadgas att grundas enskilt anspråk på ett brott som hör under allmänt åtal, är åklagaren på målsägandens begäran skyldig att i samband med åtalet förbereda och utföra även målsägandens talan, om det kan ske utan väsentlig olägenhet och hans anspråk inte är uppenbart obefogat. Vill målsäganden att anspråket skall tas upp i samband med åtalet, skall han anmäla anspråket till undersökningsledaren eller åklagaren och lämna uppgift om de omständigheter på vilka det grundas.

Finner undersökningsledaren eller åklagaren vid utredning angående brott, att enskilt anspråk kan grundas på brottet, skall han, om det kan ske, i god tid före åtalet underrätta målsäganden om detta.

I 20 § förundersökningskungörelsen (1947:948) sägs bl.a. att i förundersökningsprotokollet skall antecknas uppgift huruvida målsägande eller den som övertagit målsägandens anspråk ämnar föra ersättningstalan i anledning av brottet, erforderliga uppgifter om enskilt anspråk när åklagaren förbereder även talan därom och, om det är möjligt, den misstänktes yttrande över sådant anspråk.

Bedömning

Av vad som ovan upptagits framgår att skadeståndsfrågan inte utretts. I det av polisen upprättade förundersökningsprotokollet har skadeståndsfrågan lämnats obesvarad. Av förhöret med målsäganden framgår att denne vid anmälningstillfället inte hade någon uppfattning om ersättningsyrkande. Att målsäganden vid förhörstillfället dvs. samma dag som påkörningen ägt rum inte kunde uttala sig i frågan är ju knappast överraskande. Men att utifrån detta dra slutsatsen att målsäganden var medveten om sin rätt till ersättning och därför inte vidta några andra åtgärder än att till målsäganden skicka en underrättelse om att åtal har skett är enligt Åklagarmyndighetens bedömning inte tillräckligt.

Enligt Åklagarmyndighetens mening skulle mot bakgrund av målsägandens uppgifter i förhöret och till att skadestandsfrågan lämnats obesvarad i förundersökningsprotokollet (fält nr 12 ej ifyllt) åklagaren låtit komplettera utredningen i skadestandsfrågan innan beslut i åtalsfrågan fattades.

I ett beslut den 17 september 2007 anförde *chefsJO Melin* följande.

Bedömning

En åklagare är på målsägandens begäran skyldig att i samband med åtalet förbereda och utföra målsägandens talan, om det kan ske utan väsentlig olägenhet och anspråket inte är uppenbart obefogat (22 kap. 2 § rättegångsbalken, RB).

För många målsägande är förundersökningen i vilken de hörs deras första kontakt med rättsväsendet. Många saknar kunskap om de möjligheter och begränsningar som gäller i rätten att erhålla skadestånd på grund av brott. Det är dessutom ofta förenat med kostnader för målsäganden att anlita juridisk hjälp i frågan, och det kan vara osäkert i vilken utsträckning de kan få ersättning för den kostnaden. Det kan därför vara av stor betydelse för dem om åklagaren kan föra deras talan.

För att underlätta för en målsägande att få sitt enskilda anspråk prövat i samband med åtalet följer av 22 kap. 2 § andra stycket RB att en åklagare som under en förundersökning finner att ett enskilt anspråk kan grundas på brottet skall, om det kan ske, i god tid före åtalet underrätta målsäganden om detta. Dessutom framgår av 13 a § förundersökningskungörelsen (1947:948) att målsäganden skall underrättas om att åklagaren under vissa förutsättningar kan föra talan om enskilt anspråk i anledning av brott och om möjligheterna att få ersättning enligt brottskadelagen (1978:413). I samband med detta bör också på lämpligt sätt upplysning lämnas om de regler som gäller för handläggningen av sådana anspråk.

Av förundersökningsprotokollet kan utläsas att AA under det förhör som hölls med honom samma dag som olyckan inträffat, uppgav att han inte hade någon uppfattning om eventuella ersättningsyrkanden. I det fält i protokollet där skadestandsyrkanden skall anges var ingen av de förtryckta rutorna ”ja”, ”nej” eller ”talan önskas förd av åklagaren” ifylld.

I likhet med Åklagarmyndigheten anser också jag att skadestandsfrågan inte utretts under förundersökningen på ett sådant sätt att BB med fog kunnat dra slutsatsen att AA fått den information som han i enlighet med det nyss sagda skulle haft. Jag delar således myndighetens uppfattning att förundersökningen borde ha kompletterats i detta avseende. Det var inte, som BB anført, tillräckligt att skicka en underrättelse om att åtal väckts. BB kan inte undgå kritik för den påtalade bristen.